Rättsfallssamlingen

TRIBUNALENS DOM (sjätte avdelningen)

den 15 juli 2015 *

”Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Europeiska marknaden för stål för spännarmering — Fastställande av priser, uppdelning av marknaden och utbyte av känsliga affärsuppgifter — Beslut i vilket en överträdelse av artikel 101 FEUF konstateras — Regler om ett moderbolags ansvar för ett dotterbolags konkurrensbegränsande förfaranden — Presumtionen om att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande — Rimlig tidsfrist”

I mål T-436/10,

HIT Groep BV, Haarlem (Nederländerna), inledningsvis företrätt av advokaterna G. van der Wal, G. Oosterhuis och H. Albers, därefter av advokaterna G. van der Wal och G. Oosterhuis,

sökande,

mot

Europeiska kommissionen, företrädd av P. Van Nuffel, S. Noë och V. Bottka, samtliga i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2010) 4387 slutlig av den 30 juni 2010 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/38344 – Stål för spännarmering), ändrat genom kommissionens beslut K(2010) 6676 slutlig av den 30 september 2010 och K(2011) 2269 slutlig av den 4 april 2011,

meddelar

TRIBUNALEN (sjätte avdelningen),

sammansatt av ordföranden S. Frimodt Nielsen (referent) samt domarna F. Dehousse och A. M. Collins,

justitiesekreterare: handläggaren J. Plingers,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 27 juni 2014,

följande

* Rättegångsspråk: nederländska.

Dom[1] *[utelämnas]*

Förfarandet och parternas yrkanden

65 Hit Groep väckte förevarande talan genom en ansökan som inkom till tribunalens kansli den 15 september 2010.

66 I ansökan som ingavs till tribunalens kansli den 24 december 2010 ansökte Nedri om att få intervenera till stöd för kommissionens yrkanden. Ansökan beviljades av ordföranden på tribunalens första avdelning genom beslut av den 28 februari 2011. I skrivelse som ingavs till tribunalens kansli den 28 oktober 2013 underrättade Nedri tribunalen om att bolaget emellertid avstod från att intervenera. I beslut som fattades av ordföranden på tribunalens sjätte avdelning den 4 december 2013 avfördes bolaget följaktligen från mål T-436/10 i egenskap av intervenient.

67 I skrivelse av den 6 maj 2011 begärde Hit Groep tillstånd att få anföra en ny grund med hänsyn till de omständigheter som framkommit för första gången i svaromålet.

68 I beslut av den 6 juni 2011 anmodade tribunalen kommissionen att inkomma med det andra ändringsbeslutet. Kommissionen efterkom denna begäran den 16 juni 2011.

69 Hit Groep bekräftade i skrivelse av den 26 juli 2011 att bolaget önskade anpassa sina grunder med anledning av antagandet av det andra ändringsbeslutet.

70 Genom skrivelse av den 29 juli 2011 biföll tribunalen denna begäran.

71 Det skriftliga förfarandet avslutades den 20 oktober 2011 i och med att kommissionen inkom med sin duplik på rättegångsspråket.

72 I dupliken yttrade sig kommissionen angående den begäran som sökanden framställt i repliken om att få anpassa sina grunder, samt angående de yttranden som sökanden avgett med anledning av antagandet av det andra ändringsbeslutet.

73 På grund av ändringen i sammansättningen av tribunalens avdelningar från den 23 september 2013, förordnades referenten att tjänstgöra på sjätte avdelningen och målet tilldelades följaktligen denna avdelning den 3 oktober 2013.

74 Den förberedande rapporten som avses i artikel 52.2 i tribunalens rättegångsregler av den 2 maj 1991 överlämnades till sjätte avdelningen den 8 november 2013.

75 Den 17 december 2013 anmodade tribunalen, inom ramen för de åtgärder för processledning som föreskrivs i artikel 64 i rättegångsreglerna av den 2 maj 1991, kommissionen att besvara ett antal frågor. Kommissionen efterkom denna uppmaning den 6 februari 2014. Sökanden yttrade sig angående kommissionens svar i en skrivelse som inkom till tribunalens kansli den 14 mars 2014.

76 På grundval av referentens rapport beslutade tribunalen att inleda det muntliga förfarandet den 14 maj 2014.

77 Parterna utvecklade sin talan och svarade på tribunalens skriftliga och muntliga frågor vid förhandlingen den 27 juni 2014.

78 Hit Groep har yrkat att tribunalen ska

1 — Nedan återges endast de punkter i denna dom som tribunalen funnit det vara ändamålsenligt att publicera.

— ogiltigförklara det angripna beslutet i den del det avser sökanden, i synnerhet artikel 1.9 b, artikel 2.9 och artikel 4.22,

— alternativt, upphäva eller nedsätta det bötesbelopp som påförts sökanden i artikel 2.9 i det angripna beslutet i den omfattning tribunalen finner lämpligt, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

79 Kommissionen har yrkat att tribunalen ska

— ogilla talan, och

— förplikta Hit Groep att ersätta rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

80 Hit Groep har anfört tre grunder till stöd för sin ansökan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet. Bolaget har vidare anfört två alternativa grunder till stöd för ansökan om ogiltigförklaring eller nedsättningen av de böter som bolaget påförts.

81 Hit Groep har även anfört en sjätte grund under det skriftliga förfarandet.

82 Den första grunden avser ett åsidosättande av artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet samt bristande motivering, genom att kommissionen fastställt att Hit Groep gjort sig skyldigt till en överträdelse under perioden 1 januari 1998-17 januari 2002.

83 Den andra grunden avser att den omständigheten att bolaget, som inte bedriver någon näringsverksamhet sedan den 1 november 2004, påförts böter, strider mot ändamålen med artikel 101 FEUF, Europeiska unionens politik när det gäller böter och proportionalitetsprincipen, eftersom dessa böter nämligen varken var skäliga eller nödvändiga.

84 Den tredje grunden avser att Hit Groep felaktigt ålagts ett solidariskt ansvar för den överträdelse som Nedri gjort sig skyldigt till.

85 Den fjärde grunden avser att de böter som påförts Hit Groep är felaktiga, på grund av att kommissionen

— beaktade Hit Groeps omsättning för år 2003 och därmed åsidosatte artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 och proportionalitetsprincipen (den första delen),

— borde ha beviljat Hit Groep samma nedsättning som den beviljade Nedri i enlighet med programmet för förmånlig behandling, eftersom bolaget inte kan ha ett större ansvar än Nedri (den andra delen),

— gjorde en separat beräkning av det bötesbelopp som påfördes Hit Groep, trots att kommissionen borde ha begränsat böterna till en del av de böter som påfördes Nedri, eftersom Hit Groep endast hölls solidariskt ansvarigt för de böter som påfördes Nedri (den tredje delen),

— åsidosatte likabehandlingsprincipen genom att efter tillämpningen av tioprocentstaket inte ta någon hänsyn till den korta period för vilken Hit Groep ska hållas ansvarigt för den överträdelse som begåtts av Nedri (den fjärde delen).

86 Den femte grunden, som anförts alternativt, avser att kommissionen inte iakttagit en rimlig tidsfrist.

87 Den sjätte grunden avser att grundbeloppet för böterna beräknades utifrån en verksamhetsperiod för Nedri som överskrider den period för vilken Hit Groep hölls solidariskt ansvarigt för sitt dotterbolag.

88 Vid förhandlingen anförde sökanden slutligen en sjunde grund som avser att tribunalen inte iakttog en rimlig tidsfrist.

De tre första grunderna

Det angripna beslutet

89 Det framgår av det angripna beslutet att Nedri var ett helägt dotterbolag till sökanden under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002 och att det således kan presumeras att sökanden utövade ett avgörande inflytande. Enligt kommissionen har sökanden inte kunnat motbevisa denna presumtion (skälen 804–812 i det angripna beslutet).

90 Kommissionen ansåg därmed att bolaget var ansvarigt för överträdelsen under perioden 1 januari 1984–19 september 2002 och fastställde att sökanden skulle vara solidariskt ansvarigt tillsammans med Nedri för perioden 1 januari 1998–17 januari 2002 (skäl 813 i det angripna beslutet).

91 Artikel 1 i det angripna beslutet har följande lydelse:

”Nedanstående företag har åsidosatt artikel 101 FEUF och, från och med den 1 januari 1994, artikel 53 i EES-avtalet genom att under angivna perioder ha deltagit i en samling avtal och samordnade förfaranden inom sektorn för stål för spännarmering på den inre marknaden och, från och med den 1 januari 1994, inom EES:

…

9. Företagen inom Nedri-koncernen:

a) Nedri Spanstaal BV under perioden 1 januari 1984–19 september 2002 och

b) Hit Groep BV under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002.”

92 I artikel 2 i det angripna beslutet har kommissionen dels solidariskt ålagt Nedri och Hit Groep böter på 5 056 500 euro, dels ålagt Hit Groep böter på 1 877 500 euro.

Parternas argument

– Den första grunden: Huruvida kommissionen har åsidosatt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet genom att i det angripna beslutet fastställa att Hit Groep är ansvarigt för en överträdelse under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002 samt huruvida det föreligger en bristande motivering

93 Hit Groep har gjort gällande att kommissionen, såväl i meddelandet om invändningar som i det angripna beslutet, fastställde dess solidariska ansvar enbart utifrån dess ställning som aktieägare som haft kontrollen och utövat ett avgörande inflytande över Nedri.

94 Enligt sökanden drog emellertid kommissionen samtidigt slutsatsen, utan att ange skälen eller motivera beslutet på denna punkt, att sökanden själv hade åsidosatt artikel 101 FEUF.

95 Hit Groep har gjort gällande att även om bolaget i förekommande fall kan hållas ansvarigt för överträdelsen, betyder detta därmed inte att bolaget i materiellt hänseende har begått överträdelsen. Hit Groep anser nämligen att bolaget varken har begått överträdelsen eller medverkat till densamma, utan enbart att bolaget hålls ansvarigt för Nedris beteende.

96 Enligt Hit Groep kan ett sådant ansvar inte anses ha samma allvarliga karaktär som det ansvar som åvilar ett företag som i materiellt hänseende begår överträdelsen, och detta bör återspeglas i bötesbeloppet.

97 Kommissionen har bestritt dessa argument.

– Den andra grunden: Huruvida det förhållandet att Hit Groep, som inte bedriver någon näringsverksamhet sedan den 1 november 2004, har påförts böter, strider mot ändamålen med artikel 101 FEUF, Europeiska unionens politik när det gäller böter och proportionalitetsprincipen, eftersom dessa böter nämligen varken var skäliga eller nödvändiga.

98 Hit Groep har med hänvisning till dom av den 11 december 2007, ETI m.fl. (C-280/06, REG, EU:C:2007:775) och till generaladvokaten Kokotts förslag till avgörande i detta mål (EU:C:2007:404), gjort gällande att även om förvisso varken Hit Groep eller Nedri har försvunnit eller överförts till en utomstående tredje juridisk person eller ett utomstående företag, är bolaget som sådant inte verksamt på marknaden sedan den 1 november 2004 (det vill säga mer än fem år innan kommissionen bötfällde det), att bolaget enbart tillskrivits ansvar i egenskap av moderbolag till Nedri, vilket ensamt gjorde sig skyldigt till överträdelsen, och att böterna följaktligen inte kommer att ha någon avskräckande verkan såvitt avser Hit Groep.

99 Sökanden anser att denna sanktion således inte är förenlig med ändamålet med konkurrenspolitiken och att den inte är proportionerlig, eftersom den varken är ändamålsenlig eller nödvändig för att uppnå syftet med artikel 101 FEUF.

100 Sökanden anser att principen om ekonomisk kontinuitet mot denna bakgrund borde ha lett till att böter enbart ålades den juridiska person som begått överträdelsen, det vill säga Nedri, eftersom Hit Groep, som endast är ett holdingbolag, bara är ett tomt skal.

101 Om ett holdingbolag, såsom Hit Groep, avyttrar ett dotterbolag som har begått en överträdelse, och detta holdingbolag därefter inte längre bedriver ekonomisk verksamhet, vilar den tidigare koncernens ekonomiska kontinuitet på den enhet som har begått överträdelsen och det är denna enhet som kommer att påföras böterna, och inte holdingbolaget som inte bedriver någon ekonomisk verksamhet.

102 Hit Groep har vidare hävdat att den valmöjlighet som kommissionen enligt rättspraxis har att ålägga moderbolaget eller dotterbolaget böter, borde ha lett kommissionen till att av effektivitetshänsyn enbart bestraffa Nedri.

103 Hit Groep har vidare gjort gällande att enligt fast rättspraxis kan kommissionen enbart fastställa det bötesbelopp som åläggs ett dotterbolag på grundval av det tidigare moderbolagets omsättning, om företaget har delats upp vid tidpunkten för antagandet av beslutet, eftersom det tidigare moderbolagets omsättning inte längre återspeglar den verkliga ekonomiska kapaciteten hos detta företag. Kommissionen borde således ha fastställt bötesbeloppet så att det motsvarar Hit Groeps verkliga ekonomiska kapacitet, vilken mot bakgrund av dess begränsade omsättning och avsaknad av ekonomisk verksamhet, var (och fortfarande är) noll. Kommissionen borde följaktligen enbart ha påfört Nedri böter.

104 Kommissionen har bestritt dessa argument.

– Den tredje grunden: Huruvida kommissionen felaktigt höll Hit Groep solidariskt ansvarigt för den överträdelsen som begåtts av Nedri

105 Kommissionen fastställde Hit Groeps solidariska ansvar för den överträdelse som begicks av Nedri under överträdelseperioden 1 januari 1998–17 januari 2002.

106 Hit Groep har emellertid framhållit att kommissionen inte uttalade sig angående perioden 1 maj 1987–1 maj 1994, under vilken holdingbolaget för övrigt ägde 100 procent av aktiekapitalet i dotterbolaget. När det gäller perioden 1 maj 1994–31 december 1997 anser sökanden att kommissionen inte har någon bevisning som styrker att sökanden utövade ett avgörande inflytande på Nedri.

107 Hit Groep anser sig under det administrativa förfarandet ha styrkt ett kullkastande av presumtionen enligt vilken ett moderbolag som innehar 100 procent av aktiekapitalet i ett dotterbolag som har begått en överträdelse, utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende.

108 Hit Groep har erinrat om att det från den 1 januari 1998–17 januari 2002 var ett finansiellt holdingbolag.

109 Sökanden anser att karaktären på ett sådant holdingbolag, det sätt som det fungerar på och omfattningen av dess innehav innebär att en sådan juridisk person inte kan anses utöva ett avgörande inflytande på ett dotterbolag, även om dotterbolaget ägs till 100 procent, med mindre kommissionen kan bevisa motsatsen.

110 Hit Groep noterar i detta hänseende att kommissionen grundar sig på en instruktion (directie-instructie) från maj 1994. Denna instruktion antogs fyra år före den period för vilken kommissionen ansåg det fastställt att det förelåg ett avgörande inflytande. Hit Groep anser vidare att denna instruktion varken rör den dagliga driften av verksamheten eller dotterbolagets affärspolitik och att den inte går längre än att enbart avse utövande av de rättigheter som lagstiftningen och bolagsordningen tillerkänner ett holdingbolag i egenskap av aktieägare. Slutligen har Hit Groep gjort gällande att såväl Nedri som holdingbolaget har hävdat att den ställning som ska tillerkännas instruktionen inte är klar, och att Nedri, trots kommissionens påstående härvidlag, inte har tillerkänt instruktionen samma räckvidd som kommissionen tillerkänner densamma.

111 Hit Groep har vidare påpekat att kommissionen grundar sig på att det fanns en koncernledning som sammanträdde cirka fem gånger per år. Sökanden har bestritt att det allmänna affärsläget och andra viktiga frågor diskuterades inom denna direktion. Holdingbolaget har gjort gällande att det enbart hade två anställda, trots att dess bolagsinnehav uppgick till elva stycken år 1994 och ökade till hela 26 stycken år 2001. Holdingbolaget anser mot denna bakgrund att kommissionen inte kunde nöja sig med att ange att det utövade ett avgörande inflytande utan att lämna några närmare uppgifter i detta avseende, även om bolaget emellertid hade begärt av Nedri att hålla det informerat angående det allmänna affärsläget och ärenden av intresse för holdingbolaget. Hit Groep anser att kommissionen varken har lämnat någon motivering eller anfört någon bevisning angående omfattningen av de diskussioner som ägde rum inom koncernledningen.

112 Sökanden har vidare påpekat att kommissionen grundar sig på ett uttalande som är till nackdel för Nedri, i vilket det görs gällande att samtliga affärsmässiga aspekter diskuterades under mötena i ledningsgruppen. Sökanden anser att den redan angett sin ståndpunkt i detta avseende under det administrativa förfarandet och att dessa uttalanden endast kommer från en part som är inblandad i överträdelsen utan att de stöds av någon skriftlig bevisning eller uttalanden av tredje man.

113 Hit Groep anser däremot att det följer av affärstransaktionernas förlopp att holdingbolaget inte utövade något inflytande på sitt dotterbolag. Hit Groep anser nämligen att Nedri inledde sitt deltagande i kartellen år 1984, det vill säga 14 år före det att holdingbolaget ansågs utöva ett avgörande inflytande

på dotterbolaget, och att Nedri fortsatte sitt deltagande till och med hösten 2002, trots att holdingbolaget hade avyttrat detta dotterbolag. Enligt Hit Groep är det således fastställt att Nedri agerade självständigt.

114 Slutligen anser sökanden att kommissionen saknar grund för sitt påstående att holdingbolaget även var verksamt inom stålsektorn och att dotterbolagets affärsverksamhet således var kopplad till dess eget verksamhetsområde. Sökanden har gjort gällande att kommissionen aldrig har hävdat att sökanden kände till den överträdelse som dotterbolaget gjort sig skyldig till, och att sökanden alltid har nekat till att den hade kännedom om överträdelsen, vilket innebär att kommissionens påståenden om att sökanden bedrev verksamhet inom stålsektorn, vilka påståenden under alla omständigheter inte avsåg APC-området, saknar relevans.

115 Kommissionen har bestritt denna argumentation.

Tribunalens bedömning

116 Tribunalen kommer först att pröva den tredje grunden och därefter den första och den andra grunden.

– Tillämpliga principer

117 Det utgör fast rättspraxis att begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och sättet för dess finansiering. Domstolen har härvid preciserat dels att begreppet företag i detta sammanhang ska förstås som en ekonomisk enhet, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer, dels att då en sådan ekonomisk enhet har överträtt konkurrensreglerna ska den, enligt principen om personligt ansvar, ansvara för överträdelsen (se dom av den 29 september 2011, Elf Aquitaine/kommissionen, C-521/09 P, REU, EU:C:2011:620, punkt 53 där angiven rättspraxis).

118 Det utgör även fast rättspraxis att ett dotterbolags beteende kan tillskrivas moderbolaget särskilt då dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan i huvudsak tillämpar instruktioner som det får av moderbolaget, särskilt med hänsyn till de ekonomiska, organisatoriska och juridiska band som binder samman dessa två juridiska enheter (se dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 54 där angiven rättspraxis).

119 I en sådan situation ingår moderbolaget och dotterbolaget nämligen i samma ekonomiska enhet, och den omständigheten att de utgör ett och samma företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF medför att kommissionen kan besluta om att ålägga moderbolaget böter utan att det krävs att moderbolaget personligen har deltagit i överträdelsen (se dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 55 och där angiven rättspraxis). Det är med andra ord inte nödvändigtvis anstiftan till överträdelsen i relationen mellan moderbolaget och dotterbolaget, eller, i än mindre grad, att moderbolaget har deltagit i nämnda överträdelse, som medför att kommissionen kan rikta ett beslut om påförande av böter till moderbolaget, utan den omständigheten att de båda företagen utgör ett enda företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF (dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 88).

120 Domstolen har även slagit fast att i det specifika fallet då ett moderbolag innehar 100 procent av kapitalet i ett dotterbolag som överträtt unionens konkurrensregler kan detta moderbolag utöva ett avgörande inflytande över dotterbolagets beteende. Vidare föreligger det en presumtion, som kan motbevisas, om att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande över dotterbolagets beteende (nedan kallad presumtionen om att moderbolaget faktiskt utövar ett avgörande inflytande) (se dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

121 Presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande syftar bland annat till att upprätthålla jämvikten mellan betydelsen av dels syftet att tygla beteenden som står i strid med konkurrensreglerna, särskilt artikel 101 FEUF, och förhindra att de upprepas, dels kraven enligt vissa allmänna principer i unionsrätten, såsom bland annat principerna om oskuldspresumtion och ansvar för eget handlande, rättssäkerhetsprincipen samt principen om rätten till försvar, inbegripet principen om parternas likställdhet i processen. Det är i synnerhet av denna anledning som presumtionen kan motbevisas (dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 59). En sådan presumtion står således i proportion till det legitima syfte som eftersträvas. (dom av den 18 juli 2013, Schindler Holding m.fl. /kommissionen, C-501/11 P, REU, EU:C:2013:522, punkt 108).

122 Det är tillräckligt att kommissionen visar att moderbolaget innehade hela aktiekapitalet i ett dotterbolag för att presumera att moderbolaget faktiskt utövade ett avgörande inflytande på dotterbolagets affärspolitik. Kommissionen kan då hålla moderbolaget solidariskt betalningsansvarigt för de böter som ålagts dotterbolaget, förutsatt att moderbolaget, på vilket det ankommer att motbevisa presumtionen, inte kan bevisa att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden (se dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

123 Även om domstolen i sin rättspraxis, förutom det förhållandet att dotterbolaget var helägt, även har berört andra omständigheter, såsom att det var ostridigt att moderbolaget hade utövat inflytande över dotterbolagets affärspolicy och att de båda bolagen hade samma ombud under det administrativa förfarandet, har dessa omständigheter emellertid inte framhållits av domstolen i syfte att som villkor för tillämpningen av presumtionen kräva ytterligare indicier för att moderbolaget faktiskt hade utövat inflytande över dotterbolaget. För att tillämpa presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande i ett visst fall, är kommissionen följaktligen inte skyldig att framlägga ytterligare indicier utöver de bevis som medför att presumtionen ska tillämpas (se, för ett liknande resonemang, dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 80 och där angiven rättspraxis).

124 Vidare bygger presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande på ett konstaterande att, förutom i rena undantagsfall, ett företag som innehar hela kapitalet i ett dotterbolag, enbart mot bakgrund av detta kapitalinnehav, kan utöva ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende och att svaret på frågan huruvida detta inflytande faktiskt utövas vanligtvis bäst kan sökas i den grupp av enheter på vilka presumtionen tillämpas. Om en berörd part under dessa omständigheter skulle kunna bryta nämnda presumtion genom att endast framföra ostyrkta påståenden skulle presumtionen i stort sett förlora sin avsedda verkan (dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkterna 60 och 61).

125 Det följer av fast rättspraxis att enbart det förhållandet att moderbolaget är ett holdingbolag inte är tillräckligt för att utesluta att det har utövat ett avgörande inflytande på dotterbolaget. Inom en koncern är ett holdingbolag, som samordnar de ekonomiska investeringarna inom koncernen, ett bolag som har till syfte att samla ägandet i olika bolag och har till uppgift att säkerställa en enhetlig förvaltning, i synnerhet genom denna budgetkontroll (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 oktober 2008, Schunk och Schunk Kohlenstoff-Technik/kommissionen, T-69/04, REG, EU:T:2008:415, punkt 63; dom av den 13 juli 2011, Shell Petroleum m.fl./kommissionen, T-38/07, REU, EU:T:2011:355, punkt 70 och där angiven rättspraxis, dom av den 29 juni 2012, E.ON Ruhrgas och E.ON/kommissionen, T-360/09, REU, EU:T:2012:332, punkt 283).

126 För att bedöma huruvida ett dotterbolag självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, är det nödvändigt att beakta samtliga relevanta omständigheter som rör de ekonomiska, organisatoriska och juridiska banden mellan dotterbolaget och dess moderbolag i syfte att fastställa om ett dotterbolag bestämmer sitt marknadsbeteende självständigt. Dessa omständigheter kan variera från ett fall till ett annat och det kan därför inte ges någon uttömmande uppräkning (dom av den 10 september 2009, Akzo Nobel m.fl./kommissionen, C-97/08 P, REG, EU:C:2009:536, punkt 74).

127 Denna bedömning ska i synnerhet inte inskränkas till enbart omständigheter som i strikt mening hänför sig till dotterbolagets affärspolitik, såsom distributions- eller prisstrategi. Det räcker inte att visa att det är dotterbolaget som styr dessa specifika delar av affärspolitiken, utan att erhålla några riktlinjer i detta avseende, för att bryta presumtionen om att moderbolaget utövar ett faktiskt avgörande inflytande (se dom av den 16 juni 2011, FMC/kommissionen, T-197/06, REU, EU:T:2011:282, punkt 105 och där angiven rättspraxis).

128 Eftersom dotterbolagets självständighet inte bedöms enbart med hänsyn till den löpande driften av ett företag, kan inte heller den omständigheten att dotterbolaget aldrig har infört någon särskild informationspolicy till fördel för moderbolaget på den berörda marknaden utgöra tillräcklig bevisning för dotterbolagets självständighet (dom FMC/kommissionen, ovan punkt 127, EU:T:2011:282, punkt 145).

129 Den omständigheten att det av handlingarna i målet inte framgår om moderbolaget har gett sitt dotterbolag instruktioner kan inte styrka att sådana instruktioner inte har förelegat (se dom av den 7 juni 2011, Arkema France m.fl./kommissionen, T-217/06, REU, EU:T:2011:251, punkt 118 och där angiven rättspraxis).

130 Det är dessutom inte nödvändigt att bevisa att moderbolaget har haft ett inflytande på dotterbolagets politik inom de specifika områden som är föremål för överträdelsen för att moderbolaget ska kunna göras ansvarigt för dotterbolagets rättsstridiga handlande (dom Shell Petroleum m.fl./kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2011:355, punkt 70, och dom av den 13 juli 2011, Eni/kommissionen, T-39/07, REU, EU:T:2011:356, punkt 97).

131 Vidare kan ett moderbolag anses vara ansvarigt för ett dotterbolags överträdelse även när det finns ett stort antal rörelsedrivande bolag i en koncern (dom av den 20 april 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen, T-305/94-T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 och T-335/94, REG, EU:T:1999:80, punkt 989, och dom av den 27 september 2012, Shell Petroleum m.fl./kommissionen, T-343/06, REU, EU:T:2012:478, punkt 52).

132 Enligt fast rättspraxis ska den motivering som krävs enligt artikel 296 FEUF vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den unionsinstitution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att behörig domstol ges möjlighet att utföra sin prövning. Frågan huruvida kravet på motivering är uppfyllt ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt rättsaktens innehåll, de anförda skälen och det intresse av att få förklaringar som de vilka rättsakten är riktad till, eller andra personer som direkt eller personligen berörs av den, kan ha. Det krävs dock inte att alla relevanta faktiska och rättsliga omständigheter anges i motiveringen, eftersom bedömningen av om motiveringen av ett beslut uppfyller kraven i artikel 296 FEUF inte ska ske endast utifrån motiveringens lydelse, utan även utifrån det sammanhang i vilket den ingår och samtliga rättsregler på det aktuella området (dom av den 2 april 1998, kommissionen/Sytraval och Brink's France, C-367/95 P, REG, EU:C:1998:154, punkt 63; dom av den 30 september 2003, Tyskland/kommissionen, C-301/96, REG, EU:C:2003:509, punkt 87, och dom av den 22 juni 2004, Portugal/kommissionen, C-42/01, REG, EU:C:2004:379, punkt 66).

133 Tribunalen erinrar om att enligt proportionalitetsprincipen krävs det att institutionernas rättsakter inte går utöver gränserna för vad som är lämpligt och nödvändigt för att förverkliga de legitima målen för lagstiftningen i fråga och att om valet står mellan flera lämpliga åtgärder ska den minst ingripande väljas samt att de olägenheter som orsakas inte är orimliga i förhållande till de åsyftade målen (se dom av den 17 oktober 2013, Schaible, C-101/12, REU, EU:C:2013:661, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

– Bedömning av den tredje grunden

134 Hit Groep, som inte har bestritt att bolaget innehade 100 procent av aktiekapitalet i dotterbolaget Nedri, har i huvudsak hävdat att eftersom bolaget självt är ett holdingbolag gav innehavet av 100 procent av aktiekapitalet i ett dotterbolag inte kommissionen underlag att anse att bolaget hade utövat ett avgörande inflytande på detta dotterbolag.

135 Det ankom nämligen på kommissionen att bevisa ett sådant inflytande, vilket kommissionen inte har gjort, och de ytterligare omständigheter på vilka kommissionen grundade sig kan inte utgöra stöd för en sådan slutsats.

136 Sökanden har gjort gällande att den däremot har tillbakavisat presumtionen om att bolaget faktiskt utövade ett avgörande inflytande.

137 Detta argument kan inte godtas.

138 Eftersom Hit Groep innehade 100 procent av aktiekapitalet i dotterbolaget under den överträdelseperiod som fastställts gentemot bolaget, hade kommissionen fog för att hävda att det förelåg en presumtion om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande och det ankommer inte på kommissionen att åberopa ytterligare bevisning i detta avseende (se dom Elf Aquitaine/kommissionen, ovan punkt 117, EU:C:2011:620, punkt 63 och där angiven rättspraxis).

139 Härav följer att avsaknaden av relevans hos den ytterligare bevisning som åberopats av kommissionen (det vill säga utredningen från maj 1994, förekomsten av och inverkan av en styrgrupp och Nedris förklaringar), även om de skulle vara styrkta, ändå inte skulle påverka sökandens ansvar, eftersom presumtionen om och ett utövande av ett avgörande inflytande räcker för att fastställa Hit Groeps ansvar, förutsatt att detta bolag inte lyckas kullkasta presumtionen, vilket det inte har gjort.

140 Det förhållandet att Hit Groep är ett holdingbolag, utan operationell verksamhet, är inte tillräckligt för att undanröja presumtionen om utövandet av ett avgörande inflytande (se, för ett liknande resonemang, dom Schunk och Schunk Kohlenstoff-Technik/kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2008:415, punkt 63, dom Shell Petroleum m.fl./kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2011:355, punkt 70 och där angiven rättspraxis, och dom E.ON Ruhrgas och E.ON/kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2012:332, punkt 283) och medför inte någon omkastad bevisbörda, såsom Hit Groep har gjort gällande.

141 Det förhållandet att moderbolaget endast förvaltar sina innehav saknar betydelse med beaktande av dess bolagsform och verksamhetsföremål (se, för ett liknande resonemang, dom Schunk och Schunk Kohlenstoff-Technik/kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2008:415, punkt 70, och FMC/kommissionen, ovan punkt 127, EU:T:2011:282, punkt 130). Det är inte nödvändigt att bevisa att Hit Groep påverkade dotterbolagets affärspolitik inom de specifika områden som omfattas av överträdelsen för att moderbolaget ska kunna hållas ansvarigt för Nedris rättsstridiga beteende (se, för ett liknande resonemang, dom Shell Petroleum m.fl./kommissionen, ovan punkt 125, EU:T:2011:355, punkt 70 och dom Eni/kommissionen, ovan punkt 130, EU:T:2011:356, punkt 97).

142 Härav följer att det förhållandet att moderbolaget inte självt var verksamt inom APC-området, inte heller är tillräckligt för att motbevisa presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande, vilket innebär att Hit Groeps argument inte kan godtas på denna punkt.

143 Tribunalen godtar inte heller Hit Groeps argument om att det följer av affärstransaktionernas förlopp att bolaget inte har något inflytande på dotterbolaget.

144 Presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande kan inte motbevisas enbart genom att visa att Nedri styr sin egen affärspolitik i strikt mening, såsom distributionsstrategi och priser, utan att erhålla riktlinjer från Hit Groep i detta avseende. Härav följer att dotterbolagets självständighet inte kan styrkas enbart genom att det visas att dotterbolaget självständigt styr specifika delar av affärspolitiken rörande försäljningen av de produkter som omfattas av överträdelsen.

145 Med hänsyn till att Nedris självständighet inte bedöms enbart med hänsyn till vissa delar av bolagets operationella styrning, utgör det förhållandet att dotterbolaget aldrig har infört någon särskild informationspolicy till fördel för moderbolaget på den berörda marknaden inte tillräcklig bevisning för dotterbolagets självständighet (se, för ett liknande resonemang, dom FMC/kommissionen, ovan punkt 127, EU:T:2011:282, punkterna 105 och följande punkter samt där angiven rättspraxis).

146 Ingen av de omständigheter som har anförts av Hit Groep kan följaktligen medföra att presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande anses motbevisad. Talan kan följaktligen inte bifallas på den tredje grunden.

– Bedömning av den första och den andra grunden

147 Med hänsyn till att det enligt fast rättspraxis från domstolen, som det hänvisas till ovan i punkt 119, inte är nödvändigt att fastställa att moderbolaget som sådant medverkat i överträdelsen för att det ska vara möjligt att rikta ett beslut till det bolaget om påförande av böter för genomförandet av överträdelsen, finner tribunalen att Hit Groep inte kan vinna framgång med sitt argument att moderbolaget inte kan göras ansvarigt för överträdelsen, eftersom det varken har begått överträdelsen eller medverkat till denna.

148 Kommissionen var därmed inte skyldig att särskilt motivera det angripna beslutet när det gäller det förhållandet att Hit Groep gjordes ansvarigt för överträdelsen i egenskap av moderbolag för Nedri.

149 Talan kan följaktligen inte vinna bifall på någon del av den första grunden.

150 När det gäller den andra grunden erinrar tribunalen om att det kan visa sig nödvändigt för ett effektivt genomförande av konkurrensreglerna att undantagsvis tillskriva den nya innehavaren av det företag som deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan, och inte den ursprungliga innehavaren, ansvar för detta agerande, under förutsättning att den nya innehavaren verkligen kan anses som efterträdare till den ursprungliga innehavaren, det vill säga om han fortsätter att driva det företag som deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan (se, för ett liknande resonemang, förslaget till avgörande av generaladvokaten Juliane Kokott i målet ETI m.fl., ovan punkt 98, EU:C:2007:404, punkterna 75 och 76). Om det inte fanns någon annan möjlighet att vidta sanktionsåtgärder mot en annan enhet än den som har begått överträdelsen, skulle företag nämligen kunna undgå sanktionsåtgärder av den enkla anledningen att deras identitet har ändrats till följd av omstruktureringar, överlåtelser eller andra förändringar i juridiskt eller organisatoriskt avseende (se, för ett liknande resonemang, ETI m.fl., ovan punkt 98, EU:C:2007:775 punkt 41).

151 Domstolen har därvid bedömt att principen om ”ekonomisk kontinuitet” endast kan tillämpas då den juridiska person som är ansvarig för företagets drift juridiskt sett hade upphört att existera innan överträdelsen begicks (dom av den 8 juli 1999, kommissionen/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, REG, EU:C:1999:356, punkt 145, och dom av den 20 mars 2002, HFB m.fl./kommissionen, T-9/99, REG, EU:T:2002:70, punkt 104) eller om det skett omstruktureringar inom en koncern där den ursprungliga innehavaren inte nödvändigtvis juridiskt sett upphör att existera, men inte längre utövar ekonomisk verksamhet i nämnvärd omfattning på den relevanta marknaden och om det finns strukturella band mellan den ursprungliga och den nya innehavaren av företaget (se, för ett liknande resonemang, dom

av den 7 januari 2004, Aalborg Portland m.fl./kommissionen, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, REG, EU:C:2004:6, punkt 359, och dom ETI m.fl., ovan punkt 117, EU:C:2007:775, punkt 41).

152 Tribunalen konstaterar emellertid, i likhet med vad kommissionen har påpekat, att Hit Groep inte befann sig i någon av de två situationer som domstolen beskriver.

153 Varken Nedri eller Hit Groep har nämligen upphört att existera – även om de inte längre tillhör samma koncern – och det har inte förekommit någon intern omorganisation i vilken Hit Groep har strukturella band med det överlåtande företaget.

154 Härav följer att principen om ekonomisk kontinuitet, vilken skulle göra det berättigat att enbart dotterbolaget hålls ansvarigt för överträdelsen, inte är tillämplig i förevarande fall och att Hit Groep inte kan åberopa denna rättspraxis för att hävda att moderbolaget inte ska åläggas ett solidariskt ansvar för den överträdelse som Nedri begick då moderbolaget ägde 100 procent av dotterbolaget.

155 Kommissionen har med fog erinrat om att en sanktionsåtgärd för överträdelser av konkurrensrätten och de böter som åläggs i samband med denna har såväl en avskräckande som en repressiv verkan och att sanktionsåtgärden fortsätter att vara tillämplig på moderbolaget även om detta visserligen har begränsat sin ekonomiska verksamhet, såsom i förevarande fall, men behållit en juridisk form som fortfarande gör det möjligt att påföra det sanktionsåtgärder.

156 Hit Groeps argument om att den sanktionsåtgärd som riktats mot bolaget är ineffektiv kan således inte vinna framgång. Det förhållandet att Hit Groep åläggs en sanktionsåtgärd är inte oproportionerligt i sig och strider inte heller mot syftet med artikel 101 FEUF.

157 Sökanden har slutligen hävdat att det framgår av dom av den 24 mars 2011, Pegler/kommissionen (T-386/06, REU, EU:T:2011:115), att kommissionen inte får fastställa bötesbeloppet för ett dotterbolag på grundval av det tidigare moderbolagets omsättning, även om företaget vid tidpunkten för beslutet har delats, eftersom denna omsättning inte längre återspeglar företagets faktiska ekonomiska kapacitet.

158 Hit Groep anser således att kommissionen borde ha fastställt bötesbeloppet i överensstämmelse med sökandens faktiska ekonomiska kapacitet, vilken mot bakgrund av dess begränsade omsättning och avsaknad av ekonomisk verksamhet vid tidpunkten för beslutet var noll, och att detta borde ha lett kommissionen till att endast ålägga Nedri böter.

159 Dessa argument, vilka utvecklades för första gången i denna form i repliken (punkt 2.14), kan inte vinna framgång.

160 Punkt 133 i dom Pegler/kommissionen, ovan punkt 157 (EU:T:2011:115), som sökanden har hänvisat till, avser en faktisk och rättslig situation som skiljer sig från situationen för Nedri och Hit Groep. Denna dom avser nämligen tillämpningen av punkt 1.A fjärde och femte styckena i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT 1998, C 9, s. 3) angående en höjning av böterna i avskräckande syfte.

161 Enligt rättspraxis är det först när det visas att flera adressater av det beslut i vilket böter åläggs utgör företaget, i den mening som avses med den ekonomiska enhet som ansvarar för den överträdelse för vilken sanktioner meddelats, och fortfarande den dag då beslutet antas, som den övre gränsen kan beräknas på företagets totala omsättning, det vill säga alla dess delar sammantagna. Däremot har varje adressat av beslutet rätt att få det aktuella taket av omsättningen tillämpat individuellt om den ekonomiska enheten under tiden har brutits upp (dom av den 15 juni 2005, Tokai Carbon m.fl./kommissionen, T-71/03, T-74/03, T-87/03 och T-91/03, EU:T:2005:220, punkt 390).

162 Kommissionen har emellertid beräknat den övre gränsen på tio procent enbart på grundval av omsättningen i Hit Groep, eftersom detta bolag inte längre utgjorde ett företag tillsammans med Nedri vid tidpunkten för antagandet av det angripna beslutet.

163 I den mån sökanden avser att genom sin argumentation ifrågasätta det referensår som beaktats av kommissionen, konstaterar tribunalen att denna argumentation förenar sig med första delen av den fjärde grunden som rör just denna fråga. Tribunalen hänvisar således till prövningen i denna del.

164 Tribunalen finner således att denna argumentation saknar grund och att den följaktligen inte kan godtas, utan att det är nödvändigt att bedöma huruvida den kan upptas till sakprövning.

165 Talan kan följaktligen inte bifallas på någon del av den andra grunden.

Den fjärde grunden: Huruvida det föreligger flera felaktigheter i de omständigheter som beaktats vid fastställandet av det bötesbelopp som ålagts Hit Groep

Den första delen: Huruvida kommissionen åsidosatte artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 samt proportionalitetsprincipen och principen om god förvaltningssed genom att felaktigt beakta Hit Groeps omsättning år 2003

– Parternas argument

166 Hit Groep har i huvudsak hävdat att kommissionen felaktigt grundade sig på rättspraxis från dom av den 7 juni 2007, Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen (C-76/06 P, REG, EU:C:2007:326). I denna dom avses en situation i vilket ett företag inte utövade någon verksamhet och inte hade någon omsättning under det verksamhetsår som föregick antagandet av det angripna beslutet, vilket i det fallet innebar omsättningen för år 2003, vilken för detta verksamhetsår uppgick till 69 345 000 euro, och inte omsättningen från år 2009, vilken uppgick till 152 257 euro.

167 Hit Groep anser att det i detta hänseende är nödvändigt att beakta dess egenskap av holdingbolag, vars verksamhet består i att förvärva företagsandelar, förvalta dem, uppbära avkastning och sälja dessa företagsandelar. Situationen för bolaget skiljer sig således i detta hänseende från den som gällde i de mål som gav upphov till dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166 (EU:C:2007:326), i vilket företaget inte var ett holdingbolag utan ett operativt företag.

168 Enligt sökanden utvecklas ett holdingbolags omsättning nämligen parallellt med dess finansiella verksamhet och innehavet av en relativt begränsad finansiell reserv. En liten omsättning under ett antal år måste därför ses som det normala sättet att driva verksamheten i ett holdingbolag på.

169 Hit Groep har närmare angett att dessa situationer även skiljer sig från den som gällde i det mål som gav upphov till dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166 (EU:C:2007:326) på så sätt att det i bolagets fall, till skillnad från det sistnämnda målet, är fråga om en period på nära sju år under vilken det visserligen hade en begränsad verksamhet men som inte desto mindre måste anses utgöra dess normala verksamhet.

170 Det var således fel av kommissionen att inte tillämpa artikel 23.2 i förordning nr 1/2003.

171 Vidare anser sökanden att det följer av domen Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166 (EU:C:2007:326), att syftet med det tak på tio procent som föreskrivs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 är att undvika att böterna ska bli oproportionerliga i förhållande till företagets storlek och bestämmelsen förutsätter att det berörda företaget bedriver en kommersiell verksamhet vid tidpunkten då det påförs böterna.

172 Enligt Hit Groep borde kommissionen mot denna bakgrund ha undersökt huruvida böterna var proportionerliga, vilket den underlät att göra – trots att den förfogade över all bevisning som var nödvändig för detta ändamål – i strid med proportionalitetsprincipen och principen om en god förvaltning.

173 Kommissionen har tillbakavisat denna argumentation.

– Tribunalens bedömning

174 Enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 får kommissionen genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder artikel 101 FEUF eller artikel 102 FEUF. För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 procent av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

175 Domstolen har preciserat att den övre gränsen för omsättningen enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 syftar till att förhindra att böterna som kommissionen ålägger blir orimligt höga i förhållande till det aktuella företagets storlek (dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166, EU:C:2007:326, punkt 24).

176 Det är således fråga om en övre gräns som ska ges en enhetlig tillämpning på samtliga företag och som fastställts i förhållande till storleken på vart och ett av företagen. Denna övre gräns har således ett separat och självständigt syfte i förhållande till syftet med kriterierna för överträdelsens allvar och varaktighet. Den enda möjliga konsekvensen av gränsen i fråga är att bötesbeloppet som beräknats på grundval av dessa kriterier nedsätts till den högsta tillåtna gränsen. Dess tillämpning innebär att det berörda företaget inte fullt ut betalar de böter som det i princip är skyldigt att betala med hänsyn till den bedömning som gjorts mot bakgrund av nämnda kriterier (dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, REG, EU:C:2005:408, punkterna 281–283).

177 Syftet med den i artikel 23.2 fastställda övre gränsen på 10 procent av omsättningen för varje företag som deltagit i överträdelsen är med andra ord bland annat att undvika att ålagda böter som överstiger detta tak går utöver nämnda företags betalningsförmåga vid den tidpunkt då det av kommissionen hålls ansvarigt för överträdelsen och en ekonomisk påföljd påförs (dom av den 4 september 2014, YKK m.fl./kommissionen, C-408/12 P, REU, EU:C:2014:2153, punkt 63).

178 När det gäller begreppet ”föregående räkenskapsår” i den mening som avses i artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 avser detta i princip det senaste hela verksamhetsåret för det berörda företaget vid tidpunkten för beslutet (dom av den 28 april 2010, Gütermann och Zwicky/kommissionen, T-456/05 och T-457/05, REU, EU:T:2010:168, punkt 80; se även, för ett liknande resonemang, dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166, EU:C:2007:326, punkt 32).

179 Det framgår såväl av syftena med det system i vilket artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 ingår som av den rättspraxis som det hänvisas till ovan i punkt 166, att tillämpningen av den övre gränsen på 10 procent förutsätter dels att kommissionen har tillgång till uppgifter om omsättningen för det räkenskapsår som föregår den dag då beslutet antas, dels att dessa uppgifter motsvarar ett helt räkenskapsår med normal ekonomisk verksamhet under en tolvmånadersperiod (dom av den 29 november 2005, Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, T-33/02, REG, EU:T:2005:428, punkt 38, och dom Gütermann och Zwicky/kommissionen, ovan punkt 178, EU:T:2010:168, punkt 95).

180 Även om det framgår av dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 166 (EU:C:2007:326, punkt 32), att kommissionen vid beräkningen av den övre gränsen för böterna enligt artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 i princip ska beakta det berörda företagets omsättning under det

senaste hela verksamhetsåret vid tidpunkten för beslutet om åläggande av böter, följer det emellertid av sammanhanget och de syften som eftersträvas med den lagstiftning som nämnda bestämmelse ingår i, att när omsättningen för det räkenskapsår som föregår antagandet av kommissionens beslut inte motsvarar ett helt verksamhetsår med normal ekonomisk verksamhet under en tolvmånadersperiod och således inte ger någon användbar vägledning om det berörda företagets faktiska ekonomiska situation och vilket bötesbelopp som företaget skäligen ska åläggas, kan nämnda omsättning inte beaktas vid fastställandet av den övre gränsen för böterna. Under sistnämnda förhållande, som endast äger rum under särskilda förutsättningar, är kommissionen skyldig att hänföra sig till det senaste hela räkenskapsår under vilket företaget har bedrivit normal ekonomisk verksamhet för att fastställa den övre gränsen för böterna (dom av den 12 december 2012, 1. garantovaná/kommissionen, T-392/09, EU:T:2012:674, punkt 86, som fastställts efter överklagande genom dom av den 15 maj 2014, 1. garantovaná/kommissionen, C-90/13 P, EU:C:2014:326).

181 I förevarande fall är det utrett att Hit Groep i september 2009, på en fråga från kommissionen, uppgav att bolaget avyttrat Nedri den 17 januari 2002 och samtliga övriga innehav den 1 november 2004 och att bolaget därigenom hade upphört med all sin operationella verksamhet från och med sistnämnda datum (bilaga A 13 till ansökan, s. 223 och 224). Hit Groep redovisade även för kommissionen sin omsättning för åren 2003 och 2004.

182 Med hänsyn till ovan i punkterna 179 och 168 angiven rättspraxis, finner tribunalen att kommissionen inte gjorde något fel när den bedömde att omsättningen år 2009 inte gav någon användbar vägledning om det berörda företagets faktiska ekonomiska situation, och att det därför fanns anledning att beräkna den övre gränsen på tio procent enligt artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003 genom att hänvisa till omsättningen år 2003, vilket utgjorde det senaste hela verksamhetsåret under vilket företaget bedrev normal ekonomisk verksamhet under en tolvmånadersperiod.

183 Tribunalen godtar inte heller sökandens påståenden om dess ställning som holdingbolag och att det förhållandet att det hade en relativt begränsad finansiell reserv och en mycket liten omsättning under flera år (perioden 2005–2009) kan anses utgöra en normal verksamhetsutövning i ett holdingbolag, vilket skulle motivera att kommissionen hänförde sig till omsättningen år 2009.

184 Dessa påståenden strider nämligen mot sökandens egna uttalanden angående upphörandet av dess operationella verksamhet år 2004, vilka i själva verket bekräftar att ”det senaste hela verksamhetsåret under vilket företaget bedrev normal ekonomisk verksamhet” under en tolvmånadersperiod verkligen ägde rum år 2003 och inte år 2009.

185 Sökanden har vidare erinrat om att den normala verksamheten i ett holdingbolag består i att förvärva företagsandelar, att förvalta dem, att uppbära avkastningen och att avyttra dessa andelar. Tribunalen konstaterar att sökanden hade avyttrat samtliga företagsinnehav år 2004 och att sökanden efter detta datum enligt egna uppgifter endast bibehöll en begränsad finansiell reserv och en mycket låg omsättning, vilket inte kan räcka som avgörande bevis på en normal ekonomisk verksamhet i nämnda företag (se, för att liknande resonemang, dom Britannia Alloys & Chemicals/kommissionen, ovan punkt 179, EU:T:2005:428, punkt 48 och följande punkter, och dom Gütermann och Zwicky/kommissionen, ovan punkt 178, EU:T:2010:168, punkt 102).

186 Kommissionen åsidosatte följaktligen inte artikel 23.2 andra stycket i förordning nr 1/2003, såsom den har tolkats av domstolen.

187 Härav följer att kommissionen varken åsidosatte proportionalitetsprincipen eller principen om god förvaltningssed genom att hänvisa till räkenskapsåret 2003 för att beräkna den övre gränsen på tio procent som fastställs i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, eftersom kommissionen – i enlighet med vad som ålåg den – beaktade det senaste hela verksamhetsåret under vilket sökanden bedrev normal ekonomisk verksamhet under en tolvmånadersperiod.

188 Den fjärde grundens första del ska följaktligen underkännas.

Den andra delen: Huruvida Hit Groep borde ha beviljats samma nedsättning som den som beviljades Nedri med stöd av meddelandet om förmånlig behandling

– Parternas argument

189 Hit Groep anser i huvudsak att eftersom bolaget endast är solidariskt ansvarigt för de böter som påfördes dess tidigare dotterbolag på grund av dotterbolagets deltagande i överträdelsen, borde Hit Groep med stöd av meddelandet om förmånlig behandling automatiskt beviljas en nedsättning av det bötesbelopp som påfördes Nedri, vilket felaktigt förvägrades av kommissionen. Den försäljning av Nedri som ägde rum under tiden kan inte ha någon inverkan i detta avseende, inte mer än den inverkan som försäljningen hade på bolagets solidariska ansvar.

190 Hit Groep har gjort gällande att även om fastställandet av ansvaret för överträdelsen vilar på begreppet företag och Hit Groep är solidariskt ansvarigt på grund av dess innehav av 100 procent av Nedri, måste tribunalen på samma sätt fastställa följderna av detta ansvar vid fastställandet av bötesbeloppet. Sökanden har i detta avseende bestritt kommissionens argument enligt vilket ett sådant tillvägagångssätt är oförenligt med logiken i meddelandet om förmånlig behandling och har tvärtemot vad kommissionen har hävdat, invänt att Hit Groep inte utgör ”ett annat företag” när det gäller fastställandet av bötesbeloppet.

191 Hit Groep anser för övrigt att kommissionen inte med framgång kan åberopa den rättspraxis som följer av domen av den 30 september 2009 Hoechst/kommissionen (T-161/05, REG, EU:T:2009:366), vilken avser ett fall som inte är jämförbart med bolagets.

192 Överträdelsen har nämligen i förevarande fall inte begåtts successivt av Hit Groep och Nedri, utan enbart av Nedri under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002.

193 Hit Groep anser vidare att bolaget inte kan kritiseras för att det inte har framställt en ansökan om förmånlig behandling, eftersom bolaget helt saknade kännedom om gärningen och följaktligen inte hade några relevanta uppgifter.

194 Det förhållandet att Hit Groep hade kunnat ha kännedom om det aktuella förfarandet år 2003 och år 2004 med anledning av kommissionens begäran om upplysningar, saknar i detta fall betydelse, eftersom bolaget självt hade avyttrat Nedri år 2002 och efter denna tidpunkt inte längre hade tillgång till några uppgifter.

195 Kommissionen har bestritt dessa argument.

– Tribunalens bedömning

196 Av rättspraxis följer att endast företag som har samarbetat med kommissionen i enlighet med meddelandet om förmånlig behandling kan beviljas en nedsättning med stöd av meddelandet av det bötesbelopp som hade påförts företaget om det inte hade samarbetat. Denna nedsättning kan inte utvidgas till att omfatta ett bolag som, under en del av den tid som den aktuella överträdelsen pågick, ingick i den ekonomiska enhet som ett företag utgör, men som inte längre ingick i denna ekonomiska enhet vid den tidpunkt då sistnämnda företag samarbetade med kommissionen. Mot bakgrund av syftet med meddelandet om samarbete, vilket är att främja upptäckt av beteenden som strider mot artikel 101 FEUF och för att säkerställa en effektiv tillämpning av nämnda bestämmelse, kan det nämligen inte motiveras att en nedsättning av böter som beviljats ett företag på grund av dess samarbete med kommissionen utsträcks till ett företag som tidigare har utövat kontroll över det

dotterbolag som deltagit i den aktuella överträdelsen men som inte medverkat till att den upptäcktes (dom av den 30 april 2014, FLSmidth/kommissionen, C-238/12 P, REU, EU:C:2014:284, punkterna 83 och 85, och dom Hoechst/kommissionen, ovan punkt 191, EU:T:2009:366, punkt 76).

197 I förevarande fall kontrollerade Hit Groep inte längre Nedri vid tidpunkten då sistnämnda bolag ansökte om tillämpning av meddelandet om förmånlig behandling och det har inte bidragit till att upptäcka överträdelsen. Sökanden har nämligen uppgett att den helt saknade kännedom om gärningen och följaktligen inte hade några relevanta uppgifter som den hade kunnat överlämna till kommissionen.

198 Hit Groep kan följaktligen inte beviljas någon nedsättning av det bötesbelopp som fastställdes för Nedri.

199 Dessutom erinrar tribunalen om att det var en korrekt bedömning (se ovan punkterna 119 och 147) att hålla Hit Groep ansvarigt för att ha begått överträdelsen under period 1 januari 1998–17 januari 2002 på grund av det avgörande inflytandet som Hit Groep utövade på sitt dotterbolag, såsom följer av artikel 1.9 b i det angripna beslutet. Båda bolagen, vilka utgjorde ett enda företag i den mening som avses i konkurrensrätten, ansågs därefter vara solidariskt ansvariga för en del av de böter som påfördes bolagen.

200 Hit Groeps argument att Nedri ensamt skulle ha begått överträdelsen och att Hit Groep enbart är solidariskt ansvarigt beror således på en felaktig tolkning av det angripna beslutet.

201 Talan kan följaktligen inte vinna bifall på den fjärde grundens andra del.

Den tredje delen av den fjärde grunden, avseende huruvida Hit Groep, som hålls solidariskt ansvarig för de böter som påförts Nedri, enbart borde ha varit skyldigt att betala en del av de böter som påfördes detta bolag proportionellt mot tiden, och huruvida kommissionen felaktigt gjorde en separat beräkning av det bötesbelopp som påfördes Hit Groep, och den fjärde delen av den fjärde grunden, avseende ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen och likabehandlingsprincipen

– Parternas argument

202 Hit Groep har i huvudsak gjort gällande att dess ansvar enbart har fastställts i egenskap av moderbolag för Nedri och inte på grundval av att bolaget självt har åsidosatt artikel 101 FEUF. Hit Groep anser nämligen att det följer av det angripna beslutet att kommissionen enbart gjorde Hit Groep ansvarigt för betalningen av de böter som påförts Nedri för perioden 1 januari 1998-17 januari 2002.

203 Hit Groep anser att det förhållandet att bolaget påförs högre böter än de som påförts Nedri strider mot denna bedömning, Eftersom Hit Groep inte kan åläggas ett större ansvar än det sistnämnda bolaget enligt dom av den 24 mars 2011 Tomkins/kommissionen (T-382/06, REU, EU:T:2011:112).

204 Enligt sökanden borde Hit Groep nämligen ha förpliktats att proportionellt mot tiden solidariskt betala 48/224 av de böter som påfördes Nedri. En sådan proportionell beräkning skulle nämligen vara förenlig med rättspraxis (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, ovan punkt 126, EU:C:2009:536). De böter som påförts Hit Groep är således oproportionerliga.

205 Sökanden har preciserat att kommissionen visserligen grundade sig på olika domar från domstolen och tribunalen för att underbygga sin bedömning (dom av den 16 november 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/kommissionen, C-286/98 P, REG, EU:C:2000:630, dom Cascades/kommissionen, C-279/98 P, REG, EU:C:2000:626, dom av den 17 december 1991, Enichem Anic/kommissionen, T-6/89, REG,

EU:T:1991:74, och dom HFB m.fl./kommissionen, ovan punkt 151, EU:T:2002:70). Men denna rättspraxis saknar enligt sökanden relevans, eftersom moderbolaget i dessa mål, till skillnad från sökandens situation, hade deltagit i överträdelsen.

206 Hit Groep har i huvudsak gjort gällande att den övre gränsen på tio procent av omsättningen inte räcker för att böterna i förevarande fall ska anses proportionerliga och den tidsperiod för vilken bolaget hålls individuellt ansvarigt borde ha beaktats efter det att den övre gränsen hade tillämpats. Hit Groep har härvid angett att dom av den 3 mars 2011, Siemens och VA Tech Transmission & Distribution/kommissionen (T-122/07–T-124/07, REU, EU:T:2011:70), bekräftar att beräkningen av bötesbeloppet inte avslutas genom en tillämpning av den övre gränsen på tio procent och att kommissionen fortfarande i detta skede är skyldig att utifrån proportionalitetsprincipen bedöma det slutliga bötesbelopp som ska påföras.

207 Hit Groep har nämligen gjort gällande att de böter som påfördes bolaget och som avser en överträdelse som pågick under fyra år är 27 procent högre än de böter som påförts Nedri, för vilket en överträdelseperiod på 18 år och 8 månader har fastställts.

208 Enligt Hit Groep är det inte tillräckligt att tillämpa den övre gränsen på tio procent för att undanröja diskriminering av bolaget i förhållande till Nedri.

209 Denna korrigering hade kunnat tillämpas av kommissionen i samband med bedömningen av Hit Groeps betalningsförmåga, men även utöver denna möjlighet hade kommissionen kunnat åtgärda problemet med tillämpning av proportionalitetsprincipen och likabehandlingsprincipen.

210 Kommissionen har bestritt dessa argument.

– Tribunalens bedömning

211 För det första var det en korrekt bedömning att hålla Hit Groep ansvarigt för att ha begått överträdelsen under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002 på grund av det avgörande inflytande som Hit Groep utövade på dotterbolaget, såsom framgår av artikel 1.9 b i det angripna beslutet. De båda bolagen, som utgjorde ett och samma företag i den mening som avses i konkurrensrätten, ansågs därefter solidariskt ansvariga för ett bötesbelopp på 5 056 500 euro. Hit Groep ålades för sin del dessutom böter på 1 877 500 euro.

212 Av de skäl som angetts ovan i punkterna 146 och 187 godtar tribunalen inte Hit Groeps argument om att det var Nedri som begått överträdelsen och att Hit Groep endast var solidariskt betalningsskyldigt. Dessa argument grundar sig nämligen på en felaktig tolkning av det angripna beslutet.

213 Vidare har det visserligen i praxis fastställts att när moderbolaget i materiellt hänseende inte har deltagit i kartellen och dess ansvar enbart grundas på dotterbolagets deltagande i nämnda kartell, är moderbolagets ansvar i sin helhet härlett och accessoriskt, och det är därmed avhängigt dotterbolagets ansvar. Moderbolagets ansvar kan således inte gå utöver dotterbolagets ansvar (dom Tomkins/kommissionen, ovan punkt 203, EU:T:2011:112, punkt 38, fastställt efter överklagande genom dom av den 22 januari 2013, kommissionen/Tomkins, C-286/11 P, REU, EU:C:2013:29, punkt 39).

214 När det är fråga om två separata juridiska personer, såsom ett moderbolag och dess dotterbolag, som inte längre utgör ett enda företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF vid tidpunkten för antagandet av beslutet att ålägga dem böter, påverkar denna rättspraxis emellertid inte beaktandet av omständigheter som hänför sig till respektive bolag i samband med beräkningen av bötesbeloppet.

215 För det fall två olika juridiska personer, såsom ett moderbolag och ett dotterbolag, inte längre utgör ett företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF vid tidpunkten för antagandet av ett beslut att ålägga dem böter för en överträdelse av konkurrensreglerna, har vart och ett av dessa företag rätt till en individuell tillämpning av taket på 10 procent av omsättningen (dom av den 26 november 2013, Kendrion/kommissionen, C-50/12 P, REU, EU:C:2013:771, punkt 57).

216 Detsamma gäller beträffande huruvida bolaget kan komma i åtnjutande av förmånlig behandling, vilket inte kan begäras av ett bolag som, under en del av den tid då överträdelsen pågick, ingick i den ekonomiska enhet som utgjordes av ett företag, men som inte utgjorde en del av denna enhet när företaget samarbetade med kommissionen (se rättspraxis som angetts ovan i punkt 196).

217 Tribunalen konstaterar vidare att, i förevarande fall, fastställde kommissionen i ett första skede grundbeloppet för böterna (avsnitt 19.1 i det angripna beslutet). I samband med denna bedömning fann kommissionen att det fanns anledning att fastställa separata överträdelseperioder för Nedri (18 år och 8 månader) och Hit Groep (fyra år) (skäl 956 i det angripna beslutet).

218 På grundval av denna bedömning fastställde kommissionen det bötesbelopp som skulle påföras Nedri till 113 000 000 euro och bötesbeloppet för Hit Groep till 29 000 000 (skäl ett 963 i det angripna beslutet i den version som följer av det första ändringsbeslutet).

219 I avsaknad av några försvårande eller förmildrande omständigheter, konstaterade kommissionen därefter att det bötesbelopp som skulle påföras Nedri stannade på 113 000 000 euro och på 29 000 000 för Hit Groep (skäl 1057 i det angripna beslutet i den version som följer av det första ändringsbeslutet).

220 Därefter tillämpade kommissionen den övre gränsen på tio procent av omsättningen på vart och ett av de båda företagen (skäl 1060 i det angripna beslutet; se även den rättspraxis som angetts ovan i punkt 215).

221 Kommissionen fastställde således det bötesbelopp som skulle åläggas Nedri till 6 742 000 euro (det vill säga tio procent av Nedris omsättning år 2009) och det bötesbelopp som skulle åläggas Hit Groep till 6 934 000 euro, det vill säga tio procent av Hit Groeps omsättning för år 2003 (skäl 1071 i det angripna beslutet i den version som följer av det första ändringsbeslutet).

222 Kommissionen satte därefter på ett korrekt sätt ned bötesbeloppet för Nedri med 25 procent med anledning av bolagets samarbete, en nedsättning som sökanden inte kunde beviljas (skäl 1087 i det angripna beslutet; se även den rättspraxis som angetts ovan i punkt 196).

223 Mot denna bakgrund konstaterade kommissionen att det bötesbelopp som skulle åläggas Nedri uppgick till 5 056 000 euro och bötesbeloppet för Hit Groep till 6 934 000 (skäl 1057 i det angripna beslutet). Hit Groep och Nedri gjordes därvid solidariskt betalningsansvariga för det första bötesbeloppet på 5 056 000 euro (artikel 2 i det angripna beslutet).

224 Hit Groep anser i huvudsak att det bötesbelopp som ålagts bolaget, vilket är högre än det som ålagts Nedri, inte på ett korrekt sätt motsvarar den tid som respektive bolag ansågs ha deltagit i överträdelsen, det vill säga 18 år och 8 månader för Nedri och enbart fyra år för Hit Groep.

225 Det måste emellertid beaktas att det slutliga bötesbelopp som ålagts dessa båda bolag följer av det avdrag som gjorts med tillämpning av den övre gränsen på tio procent av deras omsättning (dom Kendrion/kommissionen, ovan punkt 215, EU:C:2013:771, punkterna 57 och 58), samt av den minskning av bötesbeloppet som beviljats Nedri med stöd av meddelandet om en förmånlig behandling.

226 Innan denna övre gräns tillämpades hade kommissionen vid fastställandet av de böter som skulle påföras vart och ett av dessa båda företag beaktat den tid som respektive företag hade ansetts vara ansvarigt för överträdelsen och på ett korrekt sätt beaktat de olika referensår som fastställts beträffande omsättningen vid tillämpningen av den övre gränsen på tio procent.

227 Likabehandlingsprincipen iakttogs följaktligen av kommissionen, eftersom de olikheter som föreligger mellan de båda bolagens respektive situation har beaktats (se, för att liknande resonemang, dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, ovan punkt 176, EU:C:2005:408, punkterna 321–323).

228 När det gäller åsidosättandet av proportionalitetsprincipen, finner tribunalen att utöver det förhållandet att kommissionen beaktade överträdelseperiodens varaktighet för respektive bolag för att på så sätt säkerställa att den sanktion som påfördes bolagen var proportionerlig, kan detta åsidosättande inte enbart grunda sig på ett påstående om att det förelåg en skillnad mellan det slutliga bötesbeloppet som ålagts de båda bolagen (se, för att liknande resonemang, dom av den 4 juli 2006, Hoek Loos/kommissionen, T-304/02, REG, EU:T:2006:184, punkterna 85 och 86).

229 Tribunalen godtar följaktligen inte den tredje och den fjärde delen av den fjärde grunden. Talan kan följaktligen inte bifallas på någon del av denna grund.

Den femte grunden (som framställts alternativt): Huruvida kommissionen åsidosatte principen om en rimlig tidsfrist

Parternas argument

230 Hit Groep har gjort gällande att iakttagandet av en rimlig tidsfrist i administrativa förfaranden på konkurrensområdet utgör en allmän rättsprincip.

231 Hit Groep har vidare hävdat att överskridandet av en rimlig tidsfrist kan medföra att det slutgiltiga beslutet ogiltigförklaras och att, för det fall en ogiltigförklaring inte är möjlig, bötesbeloppet kan nedsättas av skälighetshänsyn eller för att uppnå en skälig kompensation.

232 Hit Groep har erinrat om att frågan huruvida en tidsfrist anses lämplig ska bedömas på grundval av omständigheterna i det aktuella fallet, mot bakgrund av bland annat sammanhanget, parternas uppträdande under förfarandet, ärendets svårighetsgrad och ärendets betydelse för de berörda parterna. Hit Groep har även erinrat om att fristen börjar löpa från och med det datum då kommissionen vidtar sin första undersökningsåtgärd, vilken har en betydande inverkan på de berörda företagens situation. Det är även nödvändigt att beakta den genomsnittliga handläggningsfristen i liknande ärenden.

233 I förevarande fall gick det 94 månader från inspektionerna i september 2002 till och med antagandet av det slutgiltiga beslutet i juni 2010. Hit Groep anser att denna frist i ännu högre grad är orimlig eftersom ärendet grundar sig på ansökningar om förmånlig behandling, vilka gjort det möjligt för kommissionen att bevisa överträdelsen. Dessutom har Hit Groeps inställning inte på något sätt bidragit till en försening av förfarandet. Kommissionen har emellertid inte beviljat någon nedsättning av bötesbeloppet på grund av att en rimlig tidsfrist inte iakttagits. Hit Groep yrkar således att tribunalen ska bevilja bolaget en sådan nedsättning i den utsträckning som tribunalen finner det lämpligt.

234 Slutligen anser Hit Groep att det inte ankommer på bolaget att visa att dess rätt till försvar har åsidosatts, eftersom detta krav endast gäller en ogiltigförklaring av beslutet. Hit Groep har emellertid endast begärt en nedsättning av bötesbeloppet på grund av att kommissionen inte har iakttagit en rimlig tidsfrist.

235 Vidare anser Hit Groep att det inte ankommer på bolaget att göra gällande särskilda omständigheter som motiverar en nedsättning av bötesbeloppet – eventuellt till noll – eftersom överskridandet av en rimlig tidsfrist i sig utgör en överträdelse av artikel 6.1 i konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950, och artikel 41.1 i Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Det är inte fråga om en ytterligare nedsättning i förhållande till den som kommissionen beviljat. Det är följaktligen på kommissionen som det åligger att visa att det föreligger särskilda omständigheter som i förevarande fall kan motivera att en rimlig tidsfrist överskridits.

236 Slutligen har Hit Groep påpekat att en jämförbar handläggningstid för det administrativa förfarandet i tidigare ärenden har medfört att kommissionen på eget initiativ beviljat en nedsättning av bötesbeloppet.

237 Kommissionen har bestritt dessa argument.

Tribunalens bedömning

– Principerna

238 Iakttagandet av en rimlig tidsfrist i handläggningen av administrativa förfaranden inom konkurrensrätten är en allmän unionsrättslig princip, vars iakttagande säkerställs av unionsdomstolarna (se dom av den 19 december 2012, Heineken Nederland och Heineken/kommissionen, C-452/11 P, EU:C:2012:829, punkt 97 och där angiven rättspraxis).

239 Principen om en rimlig tidsfrist i ett administrativt förfarande har bekräftats genom artikel 41.2 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, där det anges att ”var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid av unionens institutioner, organ och byråer” (dom av den 5 juni 2012, Imperial Chemical Industries/kommissionen, T-214/06, REU, EU:T:2012:275, punkt 284).

240 För att bedöma huruvida förfarandet tog rimlig tid i anspråk ska hänsyn tas till de särskilda omständigheterna i varje ärende och i synnerhet sådana faktorer som sammanhanget, parternas uppträdande under förfarandet, ärendets betydelse för de olika berörda företagen samt dess komplexitet (se, för att liknande resonemang, dom Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen, ovan punkt 131, EU:T:1999:80, punkt 126) samt, i förekommande fall, uppgifter eller skäl som kommissionen kan lämna angående utredningsåtgärder som vidtagits under det administrativa förfarandet.

241 Domstolen har i praxis slagit fast att det administrativa förfarandet kan ge upphov till en prövning av två successiva perioder, varvid respektive period följer sin egen interna logik. Den första perioden, som omfattar tiden fram till meddelandet om invändningar, börjar löpa den dag då kommissionen, vid utövandet av den behörighet som den tillerkänts av unionslagstiftaren, vidtar åtgärder som innebär anklagelser om att en överträdelse skett och som ska göra det möjligt för kommissionen att ta ställning till det fortsatta förfarandet. Den andra perioden omfattar tiden från meddelandet om invändningar till antagandet av det slutliga beslutet. Den ska göra det möjligt för kommissionen att slutgiltigt ta ställning till den aktuella överträdelsen (dom av den 21 september 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, C-105/04 P, REG, EU:C:2006:592, punkt 38).

242 Vidare framgår det av rättspraxis att ett åsidosättande av principen om en rimlig tidsfrist kan få två olika följder.

243 När åsidosättandet av principen om en rimlig tidsfrist har haft en inverkan på förfarandets utgång, kan ett sådant åsidosättande medföra att det angripna beslutet ogiltigförklaras (se, för att liknande resonemang, dom av den 21 september 2006, Technische Unie/kommissionen, C-113/04 P, REG, EU:C:2006:593, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

244 Dessutom kan, vad avser tillämpningen av konkurrensreglerna, den omständigheten att en rimlig tidsfrist överskridits endast utgöra grund för ogiltigförklaring av ett beslut i vilket en överträdelse konstateras då det fastställts att åsidosättandet av denna princip är till men för de berörda företagens rätt till försvar. Bortsett från detta specifika fall saknar underlåtenheten att fatta beslut inom en rimlig tidsfrist betydelse för giltigheten av det administrativa förfarandet enligt förordning nr 1/2003 (se dom av den 16 december 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, T-5/00 och T-6/00, REG, EU:T:2003:342, punkt 74 och där angiven rättspraxis, fastställd efter överklaganden genom dom Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, ovan punkt 241, EU:C:2006:592, punkterna 42 och 43).

245 Att iakttagandet av rätten till försvar utgör en grundläggande princip har understrukits vid flera tillfällen (dom av den 9 november 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/kommissionen, 322/81, REG, EU:C:1983:313, punkt 7). Eftersom det är av största vikt att nämnda rätt iakttas i sådana förfaranden som det förevarande är det betydelsefullt att förhindra att rätten ohjälpligt kan äventyras på grund av att ett utredningsskede blir utdraget och att denna tidsåtgång kan utgöra hinder för att skaffa fram bevis för att vederlägga ett påstående om att det har förekommit sådana beteenden som kan medföra ansvar för de berörda företagen. Av detta skäl ska prövningen av huruvida utövandet av rätten till försvar eventuellt har hindrats inte inskränkas till själva det skede under vilket denna rätt får full verkan, det vill säga det administrativa förfarandets andra skede. Bedömningen av ursprunget till att rätten till försvar eventuellt inte har givits full verkan ska utsträckas till att omfatta hela detta förfarande genom att beakta förfarandets totala handläggningstid (dom Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, ovan punkt 241, EU:C:2006:592, punkt 50).

246 När åsidosättandet av principen om en rimlig tidsfrist saknar inverkan på förfarandets utgång, kan ett sådant åsidosättande medföra att tribunalen, inom ramen för utövandet av dess obegränsade behörighet, på ett lämpligt sätt avhjälpa åsidosättandet till följd av att en rimlig tidsfrist inte har iakttagits under det administrativa förfarandet genom att i förekommande fall nedsätta det ålagda bötesbeloppet (se, för att liknande resonemang, Technische Unie/kommissionen, ovan punkt 243, EU:C:2006:593, punkterna 202–204, och dom av den 16 juni 2011, Heineken Nederland och Heineken/kommissionen, T-240/07, REU, EU:T:2011:284, punkterna 429 och 434, fastställd efter överklagande genom dom Heineken Nederland och Heineken/kommissionen, ovan punkt 238, EU:C:2012:829, punkt 100).

– Tribunalens bedömning

247 För att ett administrativt förfarande som pågått under lång tid ska kunna medföra att det angripna beslutet ogiltigförklaras eller att bötesbeloppet nedsätts, måste – såsom framgår ovan – den aktuella handläggningstiden i detta förfarande anses vara överdrivet lång.

248 I förevarande fall omfattade det administrativa förfarandet fyra successiva faser.

249 I den första fasen som inleddes den 9 januari 2002 genom att Bundeskartellamt till kommissionen överlämnade de handlingar som nämns ovan i punkt 26 och avslutades den 30 september 2008 genom antagandet av meddelandet om invändningar.

250 Därvid inleddes den andra fasen (se ovan punkterna 37–42) och avslutades genom antagandet av det ursprungliga beslutet den 30 juni 2010.

251 Efter att talan väckts i ett antal fall (se ovan punkt 10), antog kommissionen den 30 september 2010 ett första ändringsbeslut (se ovan punkt 4) i syfte att korrigera olika fel som kommissionen hade konstaterat i det ursprungliga beslutet. Detta innebar att den tredje fasen av det administrativa förfarandet avslutades.

252 Slutligen, den 4 april 2011, avslutades den fjärde fasen av det administrativa förfarandet genom att kommissionen antog det andra ändringsbeslutet i vilket den medgav en nedsättning av det ålagda bötesbeloppet beträffande dels ArcelorMittal, ArcelorMittal Verderio, ArcelorMittal Fontaine och ArcelorMittal Wire France, dels SLM och Ori Martin (se ovan punkt 6).

253 Tribunalen påpekar inledningsvis att sökandens grund enbart avser de två första faserna av det administrativa förfarandet.

254 Den 17 december 2013, i samband med åtgärder för processledning enligt artikel 64 i rättegångsreglerna av den 2 maj 1991, skickade tribunalen en skriftlig fråga till kommissionen för att erhålla en detaljerad beskrivning av de åtgärder som kommissionen vidtagit med anledning av de inspektioner som ägde rum den 19 och den 20 september 2002, och detta fram till och med antagandet av det ursprungliga beslutet.

255 Kommissionen efterkom denna anmodan genom en handling som inkom till tribunalens kansli den 6 februari 2014.

256 En kopia av kommissionens svar skickades till sökanden den 7 februari 2014 av tribunalens kansli.

257 Kommissionen har i sitt svar på ett detaljerat och övertygande sätt redogjort för de uppgifter som fullgjorts under hela det administrativa förfarandet och skälen till att förfarandet pågick från år 2002 till och med år 2010.

258 Det finns flera faktorer som förklarar tidsåtgången för det administrativa förfarandet i förevarande fall.

259 I detta avseende måste följande beaktas: kartellens varaktighet (mer än 18 år), dess mycket vidsträckta geografiska omfattning (kartell som omfattade en majoritet av medlemsstaterna), kartellens organisation i såväl geografiskt som tidsmässigt hänseende (de olika klubbarna beskrivs ovan i punkterna 46–58), antalet möten som ägde rum i de olika klubbarna (mer än 500), antalet berörda företag (17), antalet ansökningar om förmånlig behandling (se ovan punkterna 27 och 32 samt följande punkter), den synnerligen stora mängden handlingar som ingetts under förfarandet eller erhållits under inspektionerna (som upprättats på olika språk), vilka kommissionen var tvungen att undersöka, det stora antalet begäranden om kompletterande upplysningar som kommissionen var tvungen att skicka till olika berörda bolag allteftersom insikten om kartellen växte (se ovan punkterna 29 och följande punkter, samt punkt 42 och följande punkter), antalet mottagare av meddelanden om invändningar (mer än 40), antalet förfarandespråk (8), samt många förfrågningar rörande betalningsförmåga (14).

260 På grundval av de uppgifter som lämnats av kommissionen, vilka påvisar ärendets särskilda komplexitet, finner tribunalen att trots att de två första faserna av förfarandet pågick under en synnerligen lång tid, kan förfarandet inte anses ha pågått överdrivet länge. Kommissionen har följaktligen inte åsidosatt principen om en rimlig tidsfrist och talan kan således inte bifallas på den femte grunden.

Den sjätte grunden (framställd av Hit Groep i repliken): Huruvida kommissionen grundade sig på en felaktig tidsperiod för att beräkna bötesbeloppet

Parternas argument

261 Hit Groep har gjort gällande att kommissionen för första gången i punkterna 23-25 i svaromålet, på ett komplett och detaljerat sätt, redogjorde för hur den beräknat det bötesbelopp som ålagts Hit Groep.

262 Hit Groep anser att detta beräkningssätt varken framgår av meddelandet om invändningar eller av det angripna beslutet.

263 Hit Groep har uppgett att det grundbelopp som kommissionen grundade sig på för att beräkna det ålagda bötesbeloppet uppgår till 30 584 561 euro. Det framgår vidare av en fotnot i punkt 25 i svaromålet att detta belopp motsvarar värdet av de varor som sålts under perioden 9 januari 1996–19 september 2002.

264 I denna fotnot anges följande:

”Det rör sig om varor som sålts under perioden 9 januari 1996-19 september 2002. För var och en av de fem perioderna som kartellen varade (1 januari 1984-31 december 1985; 1 januari 1986–14 december 1992; 15 december 1992–31 december 1993; 1 januari 1994–8 januari 1996; 9 januari 1996–19 september 2002) fastställde kommissionen värdet av försäljningen, varefter detta multiplicerades med en faktor som motsvarar varaktigheten. För tydlighetens skull innehåller ändringsbeslutet dessa försäljningsvärden i en tabell som bilagts skäl 935 i beslutet.”

265 Hit Groep har vidare anfört att det första ändringsbeslutet innebar ett tillägg av en tabell i skäl 935 i det angripna beslutet, men att sökandens namn inte framgick av denna.

266 Hit Groep har hävdat att dessa uppgifter således dök upp för första gången i svaromålet.

267 Hit Groep har erinrat om att bolaget endast är solidariskt ansvarigt för den överträdelse som begåtts av Nedri under perioden 1 januari 1998–17 januari 2002, emedan kommissionen för att fastställa värdet på Nedris försäljning, grundade sig på perioden 9 januari 1996–19 september 2002.

268 Hit Groep anser således att bolaget ålagts böter på grundval av en period som är väsentligt längre än den period för vilken bolaget skulle anses ansvarigt.

269 Enligt Hit Groep måste det antal år för vilka bolaget hålls ansvarigt beaktas vid beräkningen av bötesbeloppet.

270 Hit Groep har slutligen anfört att det följer av skäl 5 i det andra ändringsbeslutet att kommissionen endast håller moderbolagen solidariskt ansvariga ”för en del av böterna som motsvarar den period under vilken moderbolaget tillsammans med de aktuella dotterbolagen utgjorde ett enda företag”, medan de böter som ålades Hit Groep var högre än de som ålades Nedri.

271 Kommissionen har bestritt dessa argument.

Tribunalens bedömning

272 I skrivelser av den 6 maj och den 26 juli 2011 framställde Hit Groep en begäran till tribunalen om kompettering av grunderna efter det att bolaget ansåg sig ha fått kännedom om uppgifter som rörde sättet att beräkna bötesbeloppet på och som angetts för första gången i kommissionens svaromål.

273 Skrivelsen av den 6 maj 2011 ingavs inom den frist som beviljats för att inkomma med repliken. Denna frist löpte ut den 17 maj 2011.

274 Kommissionen har i huvudsak hävdat att de aktuella uppgifterna redan fanns tillgängliga såväl i det ursprungliga beslutet (skälen 927 och följande) som i det första ändringsbeslutet (skälen 930 och 932 samt den bilagda tabellen). Enligt kommissionen är det således fråga om en ny grund som därför inte kan upptas till sakprövning.

275 Skälen 930, 932 och 933 i det angripna beslutet har följande lydelse:

”930 I enlighet med de påpekanden som gjorts beträffande tiden för delaktigheten i överträdelsen (se kapitlen VI och VII), är det sista hela räkenskapsåret för deltagande i överträdelsen år 2000 för DWK och år 2001 för samtliga övriga företag som detta beslut riktar sig till.

…

932 Det berörda geografiska området har utvecklats över tiden. Från åren 1984 till 1995 (perioden rörande Zürich-klubben) omfattande området Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna, Belgien, Luxemburg, Spanien och Österrike. Från och med år 1992 (under Spanien-klubbens arrangemang) omfattade det även Portugal. Från år 1996 till år 2002 (krisperioden i Zürich-klubben, vid tidpunkten då arrangemanget i Europa-klubben rörande kvoter förbereddes, perioden rörande Europa-klubben och expansionsperiod), omfattade det geografiska området samma länder som vid tidpunkten för Zürich-klubben, inbegripet Portugal, samt Danmark, Sverige, Finland och Norge (se avsnitten 9.1.1–9.1.5). Detta har beaktats vid beräkningen av värdet av försäljningen genom undantag för försäljningen i Portugal före den 15 december 1992 och genom undantag för försäljningen i Danmark, Sverige, Finland och Norge före den 9 januari 1996.

933 Kommissionen konstaterar vidare att värdet av försäljningen i Spanien, Österrike, Finland, Sverige och Norge inte kan betraktas för hela överträdelseperioden, eftersom Spanien anslöt sig till EG först den 1 januari 1986 och EES-avtalet trädde i kraft först den 1 januari 1994. Försäljningen i dessa länder före den 1 januari 1986 respektive den 1 januari 1994 har således undantagits vid beräkningen av värdet av försäljningen. Denna omständighet prövas i avsnitt 19.1.6.”

276 Vidare angav kommissionen följande i det första ändringsbeslutet:

”5) För att förtydliga den beräkning av försäljningsvärdet som ligger till grund för beslutet beträffande de olika perioder som anges i avsnitt 19.1.2, borde följande uppgifter ha angetts i slutet av skäl 935:

…

— 9. Nedri (svar daterat den 30 juni 2009):

— 01.01.1984–31.12.1985 : 30 157 611 euro.

— 01.01.1986–14.12.1992 : 30 389 997 euro.

— 15.12.1992–31.12.1993 : 30 389 997 euro.

— 01.01.1994–08.01.1996 : 30 389 997 euro.

— 09.01.1996–19.09.2002 : 30 584 561 euro.”

277 Det framgår vidare av artikel 3.22 i det första ändringsbeslutet att detta beslut riktade sig till Hit Groep.

278 Kommissionen har således med rätta hävdat att Hit Groep inte fick kännedom om de aktuella uppgifterna för första gången i samband med svaromålet.

279 Hit Groep hade visserligen kunnat inge en ansökan om justering av yrkandena med anledning av det första ändringsbeslutet, men detta borde ha skett inom talefristen på två månader.

280 För att kunna tas upp till sakprövning måste nämligen en ansökan om justering av yrkanden ges in inom den talefrist som föreskrivs i artikel 263 sjätte stycket FEUF (dom av den 16 december 2011, Enviro Tech Europe och Enviro Tech International/kommissionen, T-291/04, REU, EU:T:2011:760, punkt 96, och dom av den 6 september 2013, Bank Melli Iran/rådet, T-35/10 och T-7/11, REU, EU:T:2013:397, punkt 55).

281 I förevarande fall hade talefristen för det första ändringsbeslutet för länge sedan löpt ut när sökanden ingav sin ansökan i skrivelsen av den 6 maj 2011.

282 Av detta följer att denna grund inte kan tas upp till prövning.

283 Grunden kan under alla omständigheter inte vinna framgång, eftersom kommissionen gjorde en riktig bedömning när den, vid beräkningen av det bötesbelopp som ålagts Hit Groep, fann att försäljningsvärdet uppgick till 30 584 561 euro, vilket därefter multiplicerades med koefficienten 4 för att beakta varaktigheten av den överträdelse som Hit Groep ansågs ansvarigt för. Tvärtemot vad sökanden har gjort gällande, ålades bolaget nämligen inte några sanktionsåtgärder för en längre period än den för vilken det ansågs ansvarigt (se ovan punkterna 217 och 226).

284 Talan kan följaktligen inte bifallas på denna grund.

Den sjunde grunden: Huruvida tribunalen inte har iakttagit en rimlig tidsfrist

285 Vid förhandlingen gjorde sökanden i huvudsak gällande att tribunalen inte hade iakttagit en rimlig tidsfrist för att behandla talan och att tribunalen därför skulle beakta konsekvenserna av detta när det gäller det bötesbelopp som bolaget åläggs.

286 Tribunalen konstaterar att ett sådant påstående inte kan upptas till prövning när det framställs inom ramen för samma talan som den beträffande vilken det påstås att förfarandet har inneburit ett åsidosättande av principen om en rimlig tidsfrist.

287 De domare som prövar talan skulle således, om de prövade detta påstående, vara tvungna att bedöma huruvida deras eget handlande är felaktigt eller rättsstridigt, vilket hos sökanden skulle kunna ge upphov till legitima tvivel angående domarnas objektiva opartiskhet (se dom av den 16 september 2013, CEPSA/kommissionen, T-497/07, EU:T:2013:438, överklagat mål, punkt 268 och där angiven rättspraxis).

288 En unionsdomstols underlåtenhet att iaktta sin skyldighet enligt artikel 47 andra stycket i stadgan om de grundläggande rättigheterna, att inom skälig tid pröva de mål som anhängiggörs vid den, bör således avhjälpas genom att en skadeståndstalan väcks vid tribunalen (dom Kendrion/kommissionen, ovan punkt 215, EU:C:2013:771, punkt 94, och dom av den 26 november 2013, Groupe Gascogne/kommissionen, C-58/12 P, REU, EU:C:2013:770, punkt 83).

289 Härav följer att talan inte kan bifallas på den sjunde grunden.

290 Av det ovan anförda följer att sökandens talan inte kan vinna bifall på någon av de anförda grunderna. Talan om ogiltigförklaring ska därmed ogillas i sin helhet utan att det, med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall, finns anledning att med tillämpning av tribunalens obegränsade behörighet ändra de böter som sökanden ålagts.

Rättegångskostnader

291 Enligt artikel 134.1 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Eftersom sökanden har tappat målet ska den förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna i enlighet med kommissionens yrkande.

Mot denna bakgrund beslutar

TRIBUNALEN (sjätte avdelningen)

följande:

1) Talan ogillas.

2) HIT Groep BV ska bära sina egna rättegångskostnader och ersätta Europeiska kommissionens rättegångskostnader.

Frimodt Nielsen Dehousse Collins

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 15 juli 2015.

Underskrifter